

ПРОГРАМА ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ОПАД ВО ОПШТИНА ВАЛАНДОВО

2023–2025

Врз основа на член 21 став 1, член 27 став 1, 2 и 3 од Законот за управување со отпадот („Службен весник на РСМ“ бр 216/21), член 22 став 1 точка 4 и член 62 од Законот за локална самоуправа („Службен весник на РМ“ бр. 05/2002) и член 15 став 1 точка 4, член 21 став 1 точка 11 и член 45 од Статутот на Општина Валандово, Советот на Општина Валандово на осумнаесеттата редовна седницата одржана на 31.01.2023 година, донесе

ПРОГРАМА **за управување со отпадот во Општина Валандово** **за период 2023-2025 година**

ВОВЕД

Еден од основните приоритети во областа на заштитата на животната средина во Република Северна Македонија, претставува начинот на управувањето со отпадот, чија што политика темелно е уредена со:

- Законот за управување со отпадот („Службен весник на РСМ“ бр 216/21);
- Стратегијата за управување со отпад на Република Македонија (2008-2020);
- Националниот план за управување со отпад (2020.-2030) на Република Северна Македонија.

Стратегијата за управување со отпадот ја одразува националната политика во оваа област и претставува основа за подготвување и спроведување на интегриран систем за управување со отпадот, кој ќе биде ефективен во однос на трошоците.

Целите поставени во стратегијата за управување со отпадот на Република Северна Македонија, се во согласност со политиката за управување со отпадот на Европската Унија, па според тоа Република Северна Македонија ќе мора да се стреми кон намалување на количините на создаден отпад и правилно управување со веќе создадениот.

Поимот управување со отпадот опфаќа збир на активности, одлуки и мерки кои се однесуваат на:

- спречување на настанување на отпад, намалување на количината на отпадот и/или неговото штетно влијание врз животната средина;
- начинот на собирање, селектирање, транспортирање, третман, преработка, складирање и отстранување на отпадот, вклучувајќи го и надзорот над овие операции;
- грижа за објектите и за инсталациите за отстранување на отпадот по престанокот на нивната работа;

Управувањето со отпадот мора да се спроведува на начин на кој што нема да бидат ставени во прашање човековото здравје и животната средина, а применетите постапки нема да доведат до:

- ✚ ризик од загадување на водата, воздухот и почвата;
- ✚ предизвикување пожар и експлозија;
- ✚ појава на бучава;
- ✚ појава на непријатен мирис;
- ✚ загрозување на постоечката флора и фауна;
- ✚ штетно влијание на културно-историските, естетските и природните вредности.

Врз основа на член 27 од Законот за управување со отпадот („Службен весник на РСМ“ бр.216/21), лицата кои во вршењето на својата дејност, во текот на една календарска година, создаваат повеќе од 200 килограми опасен отпад или повеќе од 100 тони неопасен отпад, донесуваат програми за управување на отпадот во согласност со Стратегијата за управување со отпадот, Планот, Планот за спречување на создавање на отпад и регионалните планови за управување со отпад.

Програмата се донесува за период од три години.

Програмата за управување со отпадот содржи:

- ✚ Постојно ниво на создавање на отпад, по видови, количини и извори на создавање и предвидување на видот и количеството на отпад што ќе се создава во наредните три години;
- ✚ Постојни и планирани технички, организациони и други мерки за избегнување и за намалување на создавањето на отпад и намалување на штетноста на истиот;
- ✚ Податоци за постојни и планирани организационо-технички капацитети на ЈП Комунален Сервис, Валандово;
- ✚ Постојни и планирани технички, организациони и други мерки за управување со отпадот;
- ✚ Времена рамка за спроведување на стандардите кои се однесуваат на составот и изработката на одделни производи и пакувања и нивната соодветност за повторна употреба или преработка, вклучително и рециклирањето;
- ✚ Мерки за заштита од штетното влијание на отпадот по животната средина, животот и здравјето на луѓето;
- ✚ Планирани активности за едукација и за обука на кадарот што управува со отпадот.

Управувањето со отпадот на подрачјето на Општина Валандово не се разликува значително од тековната пракса што се применува на територијата на останатите рурални општини во Република Северна Македонија, во кои се уште не се целосно задоволени законски утврдените барања, како во делот на примената на принципите на хиерархија на отпадот, универзалност на услугата, заштитата на животната средина, како и во однос на надзорот врз спроведувањето на законот и примената на казни мерки врз субјектите.

Во таа насока, може да се каже дека креаторите на политиката за управување со отпадот во Општина Валандово, давателот на услугата – ЈП Комунален Сервис, граѓаните и претпријатијата, субјектите инволвирани во прометот со секундарни сировини, како и

невладиниот сектор, имаат пред себе одговорна улога, секој во својот домен, да настојува да се подобрат постепено состојбите во оваа сфера.

1. Постојно ниво на создавање на отпад по видови, количини и извори и предвидување на видот и количеството на отпад што ќе се создава во наредните три години

Управувањето со отпадот е збир на активности, мерки и одлуки наменети за избегнување и намалување на количеството на создадениот отпад и негово негативно влијание врз животната средина, животот и здравјето на луѓето, вклучувајќи го и постапувањето со отпадот. Отпадот на територијата на Општина Валандово го собира ЈП „Комунален сервис“ Валандово, а собирањето на отпад се врши во населените места Валандово, Раброво, Пирава, Јосифово, Горна Маала, Брајковци, Балинци, Марвинци, Грчиште, Дедели, Чалакли, Казандол, Калково и Удово. Во овие населени места поставени се садови за отпад (контејнери) од 1,1 м³, а во поголем број домаќинства и пластични корпи од 120 л.

1.1 Комунален отпад

Комуналниот отпад е значајно застапен во вкупните количини на отпад создадени во општината, а го вклучува отпадот кој е собран од домаќинствата, отпадот собран при одржување на јавната хигиена и отпадот од парковите, комерцијалните субјекти, институциите, како и отпадот создаден во индустријата, а е сличен на отпадот од домаќинствата. Мал дел од комуналниот отпад е опасен: малите преносливи батерии кои содржат тешки метали и киселини, пакувања со остатоци од бои, разређувачи, киселини, алкалии, површинско активни материи, инсектициди и сл. Создавањето на комуналниот отпад во општината, доследно го следи општото правило дека, во густо населените урбани области се создаваат поголеми количини комунален отпад отколку во подрачјата со доминантно рурален карактер.

На дневно ниво во просек се собира околу 54 м³ комунален отпад, а во текот на една година околу 15.550 м³ комунален отпад, кој го создаваат домаќинствата и истиот се депонира на депонијата „Сува река“. Депонијата „Сува Река“ се наоѓа на 5 km, оддалеченост од градот Валандово и истата зафаќа површина од 2000 м². Од 2022 година истата е оградена, поставен е хидрански систем и чуварска служба.

Сл.1 Депонија „Сува река“

Создавањето на диви депонии во Општина Валандово, во главно се должи на ниската свест кај населението за значењето на заштита на животната средина и неефикасното спроведување на законската регулатива за изрекување на казни од страна на соодветните органи. Во Општина Валандово, согласно извештајот на Комисијата за мапирање на диви депонии, бр.09-196/2 од 02.03.2022 година, лоцирани се 22 диви депонии низ населените места. Најчести локации на кои се создаваат диви депонии, се деловите од општината кои до скоро не беа опфатени со организираниот систем за собирање и транспорт на отпадот и истите се наоѓаат покрај локалните патишта, канали и реки.

Во програмскиот период 2023-2025 година, се предвидува намалување на количините на комуналниот отпад, кој ќе се должи пред сè на подигањето на свеста кај депонентите (создавателите) и зголемувањето на количината на селектираниот отпад, кој досега најчесто завршува како комунален отпад.

Комунален отпад кој се предвидува да биде собран во текот на една година:

2023 година	15 000 m ³
2024 година	14 500 m ³
2025 година	14 000 m ³

1.2 Селектиран отпад

Одделно собирање на отпад (селекција) е собирање на одделно селектиран отпад, според видот и карактеристиките на отпадот, за да се олесни соодветниот третман на истиот.

Селектираниот отпад од пакување, го собира ЈП Комунален Сервис, преку проектот „СЕЛЕКТИРАЈ ОТПАД“, кој се спроведува преку посебна апликација за таа намена.

Имплементацијата на овој проект во Општина Валандово започна во декември 2021 година при што даде доста позитивни резултати и доби позитивни критики. Со цел собирање на поголема количина на селектиран отпад и мотивација на поголем број на граѓани да селектираат отпад, истиот ќе продолжи да се користи и во програмскиот период. Активно во селектирањето на отпадот се вклучени 125 домаќинства и 25 државни и јавни институции и повеќе правни лица (ресторани и кафетерии).

Како посебни фракции од отпадот од пакување во текот на годината се собираат:

- Пластика 4,8 t
- Хартија 3 t
- Стакло 10,8 t
- Електронски отпад 3,5 t

Сл. 2 Сад за селекција на стаклен отпад

Граѓаните и институциите кои селектираат отпад, селектираниот отпад го собираат во плави најлонски вреќи за хартија и жолти најлонски вреќи за лименки и пластика. На најлонските вреќи има залепено бар код, кој селектирачите на отпад ги скенираат со помош на апликацијата „Селектирај отпад“ и добиваат повратен одговор за периодот на собирање на селектираниот отпад од страна на комуналното препријатие.

1.3 Индустриски отпад

Индустриски неопасен отпад е отпадот што се создава при производствените процеси во индустријата и не содржи опасни карактеристики, а според својствата, составот и количеството се разликува од комуналниот отпад.

Индустрискиот отпад се состои од сите видови на отпад создадени во индустриите, како од самиот индустриски процес во Општина Валандово.

Индустрискиот отпад воглавно се јавува како:

- неопасен отпад (сите видови отпад создадени во рамките/кругот на индустрискиот капацитет, кои не содржат како конституенти опасни супстанции, или кои содржат опасни супстанции под утврдените гранични концентрации) и
- опасен отпад (видови опасен отпад наведени во Листата на видовите отпад и означени со ѕвездичка).

Отпадот кој доаѓа од индустриите како и останатиот комунален отпад се собира и се депонира на депонијата „Сува Река“, во зависност од видот на отпадот. ЈП Комунален Сервис има склучено договор со индустриските капацитети за подигање на отпадот и истиот редовно се подига во согласност со динамиката на подигање, транспортирање и одлагање на отпадот, воспоставена од претпријатието.

Индустриските капацитети во општината, во текот на еден месец, создаваат во просек 10.100 kg неопасен отпад, од кој текстилот е застапен од околу 30% од вкупната количина на индустриски отпад.

Како и на други места во земјата, во најголем број на случаи габаритниот индустриски цврст отпад, се одлага на посебни депонии или се собира, транспортира и одлага на посебни општински или микрорегионални индустриски депонии. Нема точни податоци за тоа колкави количини од преостанатите важни типови на отпад, опасен отпад и градежен шут се создаваат во моментот.

Според Законот за управување со отпадот, во надлежност на општината е само управувањето со индустрискиот неопасен отпад, додека управувањето со опасниот индустриски отпад е надлежност на државата, односно централната власт. Законодавството дозволува депонирање на неопасниот индустриски отпад на депонии за комунален отпад.

1.4 Медицински отпад

Медицински отпад е отпадот создаден во здравствените институции (диспензери, болници, поликлиники и амбуланти, стоматолошки ординации, ветеринарни станици итн.). Овој отпад потекнува од искористените предмети и материјали како резултат на дијагностицирање, медицински третман и превенција на заболувања кај луѓето и животните. Според податоците со кои се располага, од вкупното количество на отпад што се создава од активностите за здравствена заштита, околу 80% е општ отпад, сличен на домашниот отпад. Останатите 20% се смета за опасен материјал што може да биде инфективен, токсичен или радиоактивен (СЗО, 2011).

Во Општина Валандово најголем создавател на медицински отпад е ЈЗУ Здравствен дом „Здравје“, кој согласно со одредбите од Законот за управување со отпадот, има потпишано договор за собирање, транспорт и уништување на медицинскиот отпад со инцинерација со Трговското друштво за еколошки, комунални и други услуги РЕМОНДИС МЕДИСОН ДОО од Битола.

Сл.3 Место за депонирање на медицински отпад

Годишно во Општина Валандово се генерираат околу 1 t медицински отпад. Проектите за периодот 2023 - 2025 се во истиот обем во текот на годината како и досега.

1.5 Отпадна електрична и електронска опрема

Отпадна електрична и електронска опрема е отпад од електрична и електронска опрема во согласност со одредбите на Законот за управување со отпадот, вклучувајќи ги сите составни делови, потсклопови и потрошни делови и материјали кои се дел од производот во моментот на исфрлање.

Отпадната електрична и електронска опрема (ОЕЕО) во моментот се смета за еден од најбрзо растечките текови на отпад. ОЕЕО содржи голем број на опасни супстанции, а во исто време и вредни материјали. Исто така постои и временска разлика меѓу моментот во кој производот се пушта на пазарот и кога истиот се отфрла. Еден европски граѓанин располага просечно со 362 kg ОЕЕО. Поделено на посебни фракции, главните фракции се: бела техника (135 kg), уреди за разладување (63 kg), ТВ/HiFi опрема (86 kg) и компјутери (37 kg). Постојат различни методи за одредување на создадените количества ОЕЕО.

Елколект има обврска да воспостави собирни места и собирни центри за отпадната електрична и електронска опрема и отпадни батерии и акумулатори на територијата на целата држава. На територијата на Општина Валандово има поставено едно собирно место за собирање на електронски отпад и истото се наоѓа во ТППЕ Валандово.

1.6 Стари возила

Податоци за создадени количини стари возила на локално ниво не постојат, додека според Националниот план за управување со отпад, на национално ниво се создаваат 17.500 парчиња/година стари возила. На локално и национално ниво, не постои организирано собирање на стари искористени возила. Сепак, остатоците од старите возила обично се собираат од страна на неформалниот сектор (индивидуални собирачи) и се праработуваат за искористување на резервните делови или како стари метали.

1.7 Отпадни гуми

Отпадни гуми се гуми од моторни возила (автобуси, камиони, приколки, мотоцикли и друго), земјоделски машини, градежни машини и слично чијашто употребна функција завршила, сопственикот има намера да ги отфрли, ги отфрла или од него се бара да ги отфрли.

На територијата на Општина Валандово, отпадните гуми најчесто завршуваат кај производителите на вар, кои ги користат при самото производство на вар. Таквото користење на отпадните гуми, придонесува кон големо загадување на животната средина, поготово во пределите каде што се наоѓаат варниците.

1.8 Старо “железо” (црни и обоени метали)

Отпадните црни и обоени метали и метални предмети, во праксата се подведуваат под називот старо “железо”, најверојатно затоа што железото е најзастапената компонента. Интензитетот на создавање на овој вид отпад на национално ниво е проценета на околу 40-45 кг/жител, па очекуваната количината создадени отпадни црни метали во Општината Валандово би била 450 - 500 тони/год. Оваа проценка треба да се земе со резерва бидејќи еден од поголемите создавачи на ваков отпад е индустриското производство, кое поседува опрема која е доста амортизирана, па набрзо таа може да стане „старо железо“, т.е. наведените количини, во одреден временски период може да бидат и доста повисоки.

На територијата на Општина Валандово, црни и обоени метали се откупуваат од страна на МД Страиште, како и од индивидуални лица кои на црно го откупуваат или го собираат старото железо. Постапувањето со „старо железо“ е стабилен и профитабилен бизнис, па се очекува дека во општината на подолг рок нема да се појави проблем со овој вид отпад.

1.9 Градежен отпад и шут

Градежните активности генерираат големи количества на отпад, кој може да се искористи повторно во истата техничка гранка, како суровина или како адитив. Најзастепениот инертен отпад, градежниот шут (отпад од градење и рушење) потекнува од активностите како градење на објекти/згради и цивилна инфраструктура, целосно или делумно рушење и реконструкција на објекти/згради и цивилна инфраструктура, одржување на патна инфраструктура. Овој отпад обично се состои од: бетон, плочки, арматура, асфалтно поплочување, асфалтен покривен материјал, дрвена граѓа, гипсени плочи, камен, земја и ситни остатоци.

Иако главнината на отпадот е инертна, овој отпад може да содржи и состојки од опасен отпад (азбест, ПВЦ, третирано дрво со средства за заштита и сл.), за што постојната пракса како на национално, така и на локално ниво не посветува доволно внимание.

Производите кои содржат азбест, се опасен отпад и не би биле во надлежност на локалната самоуправа, доколку не се помешани со останатиот градежен шут, но тие, според постојната практика, најчесто се мешаат со градежниот шут и го трансформираат истиот од инертен во опасен. Освен тоа, самите активности на рушење на градежни објекти/делови од објекти (најчесто кровови) кои содржат азбест, носат висок степен на опасност по здравјето на луѓето, како на оние чии живеалишта имаат азбестно-цементни покриви, така и на сите оние кои се движат во околниот простор. Поради тоа отпадот од азбест треба да се селектира, собира и отстранува колку што е можно поскоро во соодветно запечатени пакувања и обележано на начин кој укажува дека истиот содржи азбест. Отпадот од азбест и отпад со лабаво врзан азбест пред отстранувањето треба да биде површински третиран или подложен на постапки на зацврстување или уништување на азбестните влакна или спакуван во садови или вреќи, така да се спречи ослободување на азбестните влакна во животната средина.

Како и другите видови на отпад, и градежниот шут е нехомогена мешавана на различни материјали со различна големина и воглавно се состои од минерални супстанции, за што е потребно сортирање и кршење на материјалот.

Податоците за инертен отпад/градежен шут, се мошне ограничени. Се создава при изведување на градежни, преработувачки, занаетчиски работи и други дејности, кои создаваат инертен отпад (градежен шут). За жал, сеуште постојат случаи кога овој отпад, најчесто нерегуларно, се исфрла на одредени депресии на теренот, покрај речните корита, или се остава на локации блиску до местото на генерирање. Според податоците од Националната стратегија за управување со отпад (2008-2020 год), секој жител генерира околу 240 кг/годишно градежен шут, т.е. во Општина Валандово се создава околу 2.520 тони градежен отпад/шут, на годишно ниво.

2. Постојни и планирани технички, организациони и други мерки за избегнување и за намалување на создавањето на отпад и намалување на штетноста на отпадот

Динамиката за собирање на сметот е определена со внатрешен оперативен план на ЈП Комунален Сервис, Валандово. Собирањето на смет се врши 6 дена во неделата и за таа цел се вклучени 2 специјализирани возила (камиони-ѓубрарки) со капацитет од 6 м³ и 9 м³, како и 2 трактора со капацитет од 3 м³ и 4 м³ со кој целосно се задоволува собирањето на смет од сите населени места.

Сл.4 Распределба на садови за собирање на отпад по населени места

Со Решение бр.09-1169/1 од 27.12.2022 година, определени се собирните места за поставување на садови за собирање и селектирање на отпад и за определување на место за организирање на Собирен центар за селектиран отпад во Општина Валандово.

Собирните места за поставување на садови за собирање и селектирање на отпад се определени во следните населени места во Општина Валандово, и тоа за:

Комунален отпад, во:

 Валандово	76 собирни места;
 Раброво	10 собирни места;
 Индустриска зона Раброво	3 собирни места;
 Пирава	52 собирни места;
 Јосифово	46 собирни места;
 Горна Маала	6 собирни места;
 Калково	5 собирни места;
 Удово	50 собирни места;
 Брајковци	14 собирни места;
 Балинци	10 собирни места;
 Марвинци	12 собирни места;
 Грчиште	4 собирни места;
 Чалакли	13 собирни места;
 Башибос	5 собирни места;
 Кочули	2 собирни места;
 Собри	5 собирни места;
 Дедели	10 собирни места;
 Казандол	2 собирни места.

Стакло, во:

 Валандово	3 собирни места;
 Пирава	1 собирно место;
 Јосифово	1 собирно место;
 Удово	1 собирно место;
 Брајковци	1 собирно место;
 Марвинци	1 собирно место.

Електронски отпад, во:

 Валандово	1 собирно место.
---	------------------

Хартија, во:

 Валандово	10 собирни места.
 Пирава	2 собирни места;
 Јосифово	2 собирни места;
 Удово	2 собирни места;
 Брајковци	2 собирни места;
 Марвинци	1 собирно место;
 Чалакли	1 собирно место;
 Башибос	1 собирно место;
 Дедели	1 собирно место.

Пластика, во:

 Валандово	10 собирни места;
 Пирава	2 собирни места;
 Јосифово	2 собирни места;
 Удово	2 собирни места;
 Брајковци	2 собирни места;
 Марвинци	1 собирно место;
 Чалакли	1 собирно место;
 Башибос	1 собирно место;
 Дедели	1 собирно место.

Опасен отпад од домаќинствата, во:

 Собирен центар „Сува река“ КО Рабово.

За место на кое Давателот на услугата е должен да организира Собирен центар за селектиран отпад определена е локацијата „Сува река“ КО Рабово.

3. Постојни и планирани организационо-технички капацитети на ЈП Комунален Сервис Валандово

Собирањето на комуналниот цврст отпад, ЈП Комунален Сервис го реализира во согласност со изработен оперативен план за собирање на отпад во Општина Валандово. Динамиката на изнесување, транспортирање и депонирање на комуналниот цврст отпад, утврдена е во зависност од густината на населението, количината на отпадот и условите за изнесување на истиот.

Собирањето на комуналниот и другите видови на неопасен отпад се врши со специјални моторни возила, кои што обезбедуваат сигурен и безбеден транспорт на отпадот, од местото на неговото собирање, до местото на неговата крајна испорака, односно депонирање. Возилата овозможуваат натоварениот отпад да биде безбеден за транспорт. Истите се соодветно обележани за да се види јасно нивната намена и вршителот на јавната услуга. Составен дел на опремата на возилата се и средствата за собирање на расфрлениот отпад надвор од садовите за собирање на отпадот. Специјалните моторни возила треба да ги исполнуваат важечките барања и стандардите за димензиите, вкупните маси и основното оптеретување и редовно да се одржуваат во исправна состојба.

Во прилог е распоред на собирање на комуналниот отпад во текот на неделата.

Тип на возило: Камиион марка „Mitsubishi Fuso“ капацитет 8m³

Ден	Населено место/подрачје
Понеделник	- Валандово - Раброво
Вторник	- Индустриска зона Раброво - Чалакли - Дедели - Башибос - Кочули - Валандово-централно подрачје
Среда	- Валандово - Пирава
Четврток	- Валандово - Раброво - Нови гробишта
Петок	- Индустриска зона Раброво - Чалакли - Дедели - Башибос - Кочули - Валандово-централно подрачје
Сабота	Валандово

Тип на возило: Камиион марка „ВМС“ капацитет 12m³

Ден	Населено место/подрачје
Понеделник	- Валандово – долен ден - Пирава
Вторник	- Јосифово - Брајковци - Балинци
Среда	Удово
Четврток	- Валандово – долен ден - Пирава
Петок	- Јосифово - Брајковци - Балинци - Марвинци - Грчиште
Сабота	Удово

Тип на возило: Трактор марка „Solis 4WD“

Ден	Населено место/подрачје
Понеделник	Валандово
Вторник	Валандово
Среда	Валандово
Четврток	- Валандово - Казандол
Петок	Валандово
Сабота	Валандово

Тип на возило: Трактор марка „Ferguson model 533“

Ден	Населено место/подрачје
Понеделник	- Валандово - Индустриска зона, Рабово
Вторник	- Пирава - Јосифово - Удово
Среда	- Валандово - Индустриска зона, Рабово
Четврток	- Брајковци - Балинци
Петок	- Пирава - Јосифово - Удово
Сабота	- Марвинци - Грчиште - Брајковци - Балинци

4. Времена рамка за спроведување на стандардите кои се однесуваат на составот и изработката на одделни производи и пакувања и нивната соодветност за повторна употреба или преработка вклучително и рециклирање

Постојниот начин на собирање и третман на комуналниот цврст отпад, не го опфаќа селектирањето и рециклирањето на оние фракции на комуналниот цврст отпад кои имаат пазарна вредност. ЈП Комунален Сервис започна со спроведување на пилот-проект „Селектирај отпад,“ преку мобилна апликација за примарна селекција на комуналниот отпад, сè со цел физичките лица и граѓаните на Општина Валандово да стекнат навика за селектирање. Според годишната програма за 2023 година, активно во селектирањето на отпадот се вклучени 125 домаќинства и 25 државни и јавни институции и повеќе правни лица (ресторани и кафетерии). Собирањето е предвидено да се врши еднаш неделно, спрема потребите на теренот. Исто така во 2022 година склучени се и договори со претпријатија и фирми што работат со селектиран отпад (хартија, пластика, стакло и др.), со што би се остварила дополнителна финансиска

корист. Проблемите со дивите собирачи на пластика и хартија, ќе се решаваат со взаемна соработка помеѓу претпријатието, општинските инспекции и полицијата.

Во Р.С. Македонија постои ланец на претпријатија кои се занимаваат со собирање на одредени видови отпад кои имаат пазарна вредност. Материјалите кои може да бидат искористени или преработени, претежно се собираат од страна на неформалниот сектор и потоа се продаваат на претпријатија кои се занимаваат со откуп, продажба или процесирање на секундарни сировини. Нешто што е карактеристично и за цела држава, е тоа што не постојат докази за сеопфатна програма за рециклирање, организирана од некоја од општините во југоисточниот плански регион. Сепак, рециклирањето и искористувањето на некои отпадни материјали, пред сè на старото железо и други отпадни метали, постои како економска активност. Како и на други места во државата, со вакви активности се бават претежно приватни фирми, т.е. мали (микро) приватни претпријатија. Вообичаената шема кај овие практики на рециклирање е таква што претприемачите кои поседуваат мали плацеви за отпадни метали, откупуваат отпадни метали, собрани од локални индивидуални собирачи или самите собираат, па откако ќе се изврши една сосема базична преработка на собраните отпадни материјали, истите им се продаваат на крајни корисници (обично средни или големи производствени капацитети кои користат отпадни метали како сировина) или на посредници (сопственици на поголеми плацеви за отпад).

Со цел организирање на одделно собирање на отпад од пакување, кој претставува комунален отпад на територијата на Општина Валандово, општината и ЈП Комунален Сервис имаат потпишано договори со:

- Друштво за управување со пакување и отпад од пакување ПАКОМАК ДОО Скопје;
- ЕУРО-ЕКОПАК ДОО, Скопје;
- Друштво за управување со отпадна електрична и електронска опрема ЕЛКОЛЕКТ ДОО Скопје.

Заради остварување на националните цели, за предвидениот програмски период, Општина Валандово, заедно со ЈП Комунален Сервис Валандово, се обврзува да обезбеди собирање на минимални количини на отпад од пакување од територијата на општината, дефинирани по години и по тип на отпад на пакување во тони, согласно динамиката дадена во следната табела:

година	пластика (ПЕТ, најлон, фолија)- (тони)	хартија/картон (тони)	стакло (шишиња, тегли) (тони)
2023	4	4	12
2024	6	6	15
2025	8	8	20

5. Мерки за заштита од штетното влијание на отпадот по животната средина, животот и здравјето на луѓето

Општина Валандово има за цел да го усогласи управувањето со отпадот како што е дадено во соодветните законски рамки и правни документи. Законот за управување со отпадот е граден врз основа на неколку фундаментални основи. Приоритети (хиерархија) во управувањето со отпадот која ги опфаќа различните опции на управување со отпадот се:

- ✚ Превенција или намалување на создавање на отпадот и неговата штетност и заштита на здравјето на луѓето и животната средина;
- ✚ Преработка на отпадот преку рециклирање и негово повторно користење;
- ✚ Користење на отпадот како извор на енергија и негово конечно отстранување.

Општина Валандово заедно со ЈП Комунален сервис ќе ги почитува насоките дадени во пропишаните легислативи, преку исполнување на активностите дадени во Програмата за управување со отпадот и ќе ја подобри состојбата со отпадот во општината.

Цели кои треба да се исполнат за подобрување на состојбата со отпад:

- ✚ Целосна примена на Законот за управување со отпадот и подзаконските акти;
- ✚ Приспособување кон идниот регионален пристап за управување со отпадот;
- ✚ Воспоставување база на податоци за создавачи на сите видови отпад и начин на негово управување;
- ✚ Развивање и имплементирање на систем за селекција на отпад и негов третман;
- ✚ Уредување на собирен центар за селектиран отпад каде што граѓаните ќе можат да го одложат отпадот;
- ✚ Редовна контрола од страна на овластениот инспектор за животна средина од Општина Валандово за инсталациите кои имаат Дозвола за вршење на дејност складирање, третман и преработка на отпад, а кои се наоѓаат во урбано подрачје на територијата на општина Валандово;
- ✚ Расчистување на дивите депонии и нивна рекултивација и ревитализација;
- ✚ Подигање на јавната свест за соодветно управување со отпадот и едукација за потенцијалните ризици од несоодветното управување, како и организирање кампањи и акции за стимулирање на активностите за собирање и селектирање на отпадот со прикажување на бенефициите од ваквите активности. Целни групи би биле создавачите на отпад и неформалниот сектор;

Активностите што треба да ги спроведе единицата на Локалната самоуправа, во случајов Општина Валандово, треба да одговорат на барањата за исполнување на зацртаните цели околу спроведувањето на Програмата за управување со отпадот на Општина Валандово. Во таа насока, дефинирани се приоритетни активности за следниот тригодишен период (2023 – 2025 год). Приоритетите се утврдени земајќи ги во предвид реалните можности на општината, како и барањата што произлегуваат од националната законска рамка и ЕУ директивите. Идејата е Општина Валандово постапно, по фази, да ги реализира активностите, чие спроведување ќе води кон успешна реализација на усвоената Програмата за управување со отпадот.

6. Планирани активности за едукација и обука на кадарот што управува со отпадот

Со цел да се создаде ефикасен и функционален систем за управување со отпад, многу е важно, целата јавност во општината, односно сите жители во населените места, да го разберат и да му дадат поддршка на истиот.

Најважна активност во целиот процес, е организацијата на системот за собирање на комуналниот отпад, да биде поддржан од граѓаните. За таа цел, јавноста треба да биде јасно и прецизно информирана за начинот на собирање на отпадот и обврската околу плаќањето за услугата.

Дефинирањето на цените за извршување на услугите, во делот на управувањето со отпадот, треба да се одвива на транспарентен начин, којшто подразбира активно вклучување на јавноста при утврдување на цените, при што координатор на активноста може да биде некоја од локалните НВО-и кои се бават со оваа дејност или други стручни лица, активни во оваа проблематика. На овој начин населението полесно ќе го прифати оваа задолжение, што ќе резултира и со поефикасна реализација на обврската.

Општината е должна, секое непрописно постапување со отпадот соодветно да го казни. Така, преку постојано следење на состојбите на терен, треба да се воочуваат било какви неправилности и се превземаат соодветни казнени мерки према несовесните сторители. Во таа насока, Општина Валандово, заедно со Јавното комунално претпријатие, преку јавни кампањи кои ќе ги спроведува, јасно треба да им ги предочи ваквите мерки со што ќе го поттикне правилното постапување со отпадот, како што тоа е пропишано со националното законодавство и нормите на ЕУ.

Подигнувањето на јавната свест кај локалното население за спроведување на одредени активности во управувањето со отпадот, ќе се остварува преку следните активности:

- Поделба на летоци и флаери со едукативна содржина за правилно одлагање на отпадот;
- Организирање на предавања во училиштата кај најмладата популација со цел зголемување на нивната свест за правилно постапување со отпадот;
- Пригодни обраќања на оваа тема при одржување на состаноци со локалните жители или претставници на нивните месни заедници;
- Прилози во весници и сл.

Воспоставување на пракса за вклучување на јавноста, е битен фактор во процесот на донесување на одлуки значајни за животната средина, преку соработка со јавните комунални претпријатија, локалната самоуправа и НВО секторот. Примената на процедурата за вклучување на јавноста е опфатена во Архуската конвенција ратификувана и во Република Северна Македонија под надлежност на МЖСПП, чија главна цел е учество на јавноста во одлучувањето и пристап до правдата за прашања поврзани со животната средина.

Во процесот на вклучување на јавноста во донесување на одлуки, како што е дефинирање на цените за извршување на услугите во областа на животната средина, координатор може да биде локално НВО кое се занимава со оваа дејност или други стручни лица кои се занимаваат со оваа проблематика. Најважна активност во целиот процес е организација за собирање на отпадот како одлука на граѓаните. Од голема важност е

превземање на конкретни активности и проекти од типот „Заедно кон почиста општина“, организирање на трибини, конференции за печат и следење на истото од страна на локалните медиуми. Највисока цел која треба да се постигне со јавните кампањи за зголемување на јавната свест кај населението, е изнаоѓање на најдобро можно и одржливо решение со што би се воспоставил еден баланс помеѓу потребите на населението, потребите на јавното комунално претпријатие и приватниот сектор.

Известување од страна на комуналните претпријатија или приватниот сектор, за преземање на конкретни чекори во управувањето со отпад и барање мислења од граѓаните во врска со тоа, е битно за понатамошно успешно работење и одржливост на целиот систем на работа. Од голема важност е системот за собирање на отпад да биде прифатен од страна на населението, со што би се постигнале саканите ефекти, а би било од корист и за можниот инвеститор и за јавното комунално претпријатие.

Потребна е комуникација со медиумите за подобро запознавање на јавноста за сите активности кои се превземени од оние кои управуваат со отпадот, како што е ЈП Комунален Сервис или одредено приватно претпријатие.

Соработка со медиумите е важна поради:

- ✚ Јавно пренесување на пораките;
- ✚ можност да се чуе гласот на локалното население;
- ✚ информирање и јакнење на свеста кај јавноста;
- ✚ јакнење на секторот кој се занимава со управување со отпад;
- ✚ можност за повикување на граѓаните на акција, како и објаснување како тие можат да учествуваат;
- ✚ можности за влијание врз чинителите во областа на животната средина (институции, власти, политичари).

Во согласнот со горе наведеното треба да се направи стратешко планирање на комуникација на медиумите при реализирање на проектите, во смисла на определување на:

- ✚ медиумски цели на проектот како резултат на општите проектни цели;
- ✚ целни групи кон кои ќе се врши презентирање на проектните цели;
- ✚ пораки кои треба да бидат пренесени за постигнување на саканата цел.

Активностите кои треба да се преземат за реализирање на кампањите за подигнување на јавната свест се:

- ✚ подготовка, дизајн и печатење на промотивен материјал (флаери, постери, брошури);
- ✚ поставување на основни информации на проектот, како и планираните активности кои следат за селективно собирање на комуналниот отпад и негово рециклирање.

Очекуваните резултати од јавните кампањи се следните:

- ✚ развиен модул за едукација на населението за проблемите во животната средина;
- ✚ развиен модул за едукација на наставниот кадар за едукација на учениците во основните училишта за управување со отпад, потребата од рециклирање;
- ✚ минимизирање и повторна употреба на отпадот;

- развиена свест на просветните работници за потребата од интензивирање на едукацијата;
- повисоко ниво на свест кај најмладата популација и пошироката јавност за потребите од рециклирање и учество во примарната селекција на отпадот;
- поголема заинтересираност на популацијата за проблемите во животната средина и учество во акции на ниво на општина.

Процесот на подигање на јавната свест е неопходно да се продолжи и да се збогатува со нови содржини во согласност со принципите на правилно управување со отпадот.

7. Завршни одредби

Градоначалникот на општина Валандово се грижи и го обезбедува спроведувањето на оваа Програма.

Оваа Програма влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен гласник на Општина Валандово“.

Совет на општина Валандово
Претседател
Владимир Марков